

Incidenční spory a vedlejší účastenství

Zájem na co nejvyšším uspokojení přihlášené pohledávky z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty je především zájmem majetkovým. Rozsah (míra) uspokojení přihlášené pohledávky se bezprostředně dotýká práv a povinností přihlášeného věřitele plynoucích z hmotného práva (předurčuje, v jakém rozsahu pohledávka zanikne jinak než splněním – § 311 insolvenčního zákona). Insolvenční věřitel není oprávněn sám podat odpůrcí žalobu (§ 239 insolvenčního zákona) a tedy (s výjimkou upravenou v § 239 odst. 2 insolvenčního zákona) ani nemůže jinak (než jako vedlejší účastník na straně insolvenčního správce) „pomoci“ tomu, aby se majetek ušlý na základě neúčinných právních úkonů „vrátil“ zpět do majetkové podstaty dlužníka (a tedy se i zvýšila míra uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 ICdo 96/2015, ze dne 21.12.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně JUDr. M.H., se sídlem v B., jako insolvenční správce dlužníka Oděvní podnik, a. s., proti žalovanému Mgr. R. H., zastoupenému JUDr. Z.C., advokátkou, se sídlem v P., za účasti společnosti Bourke Trust a. s., se sídlem v P., jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně, zastoupeného Mgr. T.T., advokátem, se sídlem v P., o určení neúčinnosti právního úkonu, vedené jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka Oděvní podnik, a. s., u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 37 INS 398/2010, o dovolání žalovaného proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. srpna 2015, č. j. 37 ICm 133/2011, 13 VSOL 132/2015-333 (KSBR 37 INS 398/2010), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobou ze dne 18. ledna 2011 se předchozí insolvenční správce dlužníka Oděvní podnik, a. s. (JUDr. J.S.) domáhá určení neplatnosti, popř. neúčinnosti právních úkonů a vydání plnění, poskytnutého pozdějším dlužníkem na základě těchto právních úkonů žalovanému, do majetkové podstaty dlužníka.

Usnesením ze dne 24. června 2011, č. j. KSBR 37 INS 398/2010-B-655 (jež nabylo právní moci 15. července 2011), zprostil Krajský soud v Brně funkce insolvenčního správce JUDr. J.S. a ustanovil insolvenční správce JUDr. M.H.

Podáním ze dne 31. března 2011 oznámila společnost PYRGHOS LEFKOS a. s. (nyní Bourke Trust a. s., dále též jen „společnost B.“), coby věřitel přihlášený do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, že vstupuje do řízení jako vedlejší účastník na straně žalobkyně. Ta s jejím vstupem do řízení vyslovila souhlas. Žalovaný namítl nepřípustnost vedlejšího účastenství na straně žalobkyně, maje za to, že společnost B. nemá právní zájem na výsledku řízení v projednávané věci.

Krajský soud v Brně prvním výrokem usnesení ze dne 18. června 2015, č. j. 37 ICm 133/2011-316, nepřipustil vstup společnosti B. jako vedlejšího účastníka do řízení na straně žalobkyně, uzavíraje, že společnost B. nemá právní zájem na výsledku řízení ve smyslu § 93 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť její postavení jakožto věřitele přihlášeného do insolvenčního řízení nebude dotčeno rozhodnutím v projednávané věci.

Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 27. srpna 2015, č. j. 37 ICm 133/2011, 13 VSOL 132/2015-333 (KSBR 37 INS 398/2010), změnil rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání

společnosti B. ve výroku I. tak, že její vstup do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně připustil.

Jakkoliv postavení věřitelů v insolvenčním řízení (dané tím, že přihlásili své pohledávky a ty byly v insolvenčním řízení zjištěny) nemůže být podle odvolacího soudu probíhajícím řízením dotčeno přímo, nelze dovozovat, že práva a povinnosti přihlášených věřitelů, vyplývající z hmotného práva, nebudou rozhodnutím soudu v projednávané věci dotčena vůbec. Výsledek sporu bude mít bezprostřední vliv na to, do jaké míry budou uspokojeny přihlášené pohledávky, přičemž co nejvyšší poměrné uspokojení všech věřitelů je hlavním cílem insolvenčního řízení [§ 5 písm. a) zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)].

Odvolací soud zdůraznil, že případný úspěch žalobkyně bude mít značný dopad na právní postavení vedlejšího účastníka „z hlediska hmotněprávních oprávnění a povinností“, a to co do výše částky, kterou bude možné použít k úhradě jeho pohledávky. Proto - oproti soudu prvního stupně - uzavřel, že společnost B. má právní zájem na výsledku řízení v projednávané věci.

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, maje je za přípustné k řešení otázky přípustnosti vedlejšího účastenství přihlášených věřitelů v incidenčním sporu, resp. otázky, zda zájem věřitele na výsledku incidenčního řízení spočívající pouze v rozsahu uspokojení věřitele z majetkové podstaty je právním zájmem ve smyslu § 93 o. s. ř. či nikoliv. Jde o otázku, na jejímž řešení napadené rozhodnutí spočívá a jež dosud nebyla vyřešena v judikatuře Nejvyššího soudu.

Dovolatel namítá, že zájem věřitele spočívající toliko v míře jeho uspokojení v insolvenčním řízení je pouze majetkovým (a nikoliv právním) zájmem; v této souvislosti dovolatel odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2010, sp. zn. 25 Cdo 2829/2008, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014 (uveřejněné pod číslem 74/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 74/2015“; označená rozhodnutí jsou veřejnosti dostupná - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu - na webových stránkách Nejvyššího soudu). Poukazuje i na usnesení Ústavního soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. II. ÚS 229/13, v němž Ústavní soud - zdůrazňuje, že vedlejší účastenství v incidenčních řízeních je pouhou výjimkou z obecného pravidla § 14 odst. 2 insolvenčního zákona, které vedlejší účastenství nepřipouští - uzavřel, že výsledek incidenčního řízení nemohl mít bezprostřední vliv na právní postavení stěžovatele (insolvenčního věřitele), ale toliko na jeho právo majetkové.

Současně dovolatel soudům nižších stupňů vytýká, že mu v rozporu s požadavkem § 160 odst. 3 insolvenčního zákona nebylo doručeno odvolání vedlejšího účastníka proti usnesení soudu prvního stupně, v důsledku čehož se nemohl vyjádřit k důvodům odvolání a odvolacím námitkám; soudy tím podle dovolatele zatížily řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Společnost B. považuje napadené rozhodnutí za správné, poukazuje na důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 7. února 2013, sp. zn. II. ÚS 363/13 (v němž Ústavní soud těmto závěrům přisvědčil) a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl, popř. odmítl.

Nejvyšší soud předesílá, že s přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, zda zájem přihlášeného věřitele na úspěchu insolvenčního správce v řízení o odpůrcí žalobě, spočívající v tom, že v případě úspěchu insolvenčního správce dojde k rozmnožení majetkové

podstaty dlužníka - právnické osoby, a tím i ke zvýšení rozsahu (míry) uspokojení přihlášených pohledávek, je zájmem právním, opodstatňujícím připuštění vedlejšího účastenství přihlášeného věřitele; tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu beze zbytku vyřešena.

Podle § 93 odst. 1 o. s. ř. se jako vedlejší účastník může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku (odstavec první). Do řízení vstoupí buď z vlastního podnětu nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne jen na návrh odstavce druhý). V řízení má vedlejší účastník stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však toliko sám za sebe. Jestliže jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností (odstavec třetí).

Podle § 14 odst. 2 insolvenčního zákona vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné; ustanovení § 16 odst. 2 tím není dotčeno.

Podle § 16 odst. 2 téhož zákona vedlejší účastenství v incidenčních sporech je přípustné.

Z ustálené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu k výkladu § 93 o. s. ř. se podává, že:

- 1) Vedlejší účastník stojí ve sporu vedle některé z hlavních procesních stran (žalobce nebo žalovaného) a v řízení zásadně vystupuje sám za sebe (není tedy z titulu vedlejšího účastenství osobou oprávněnou činit procesní úkony jménem hlavního účastníka).
- 2) Určuje-li ustanovení § 93 odst. 3 věty první o. s. ř., že vedlejší účastník má v řízení stejná práva a povinnosti jako účastník, rozumí se oněmi „stejnými právy a povinnostmi“ výlučně práva a povinnosti procesní povahy; vedlejší účastník proto může být například zavázán k náhradě nákladů řízení nebo mu může být náhrada nákladů řízení přiznána, je však vyloučeno, aby mu rozhodnutím ve věci samé bylo přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé.
- 3) Vedlejší účastenství v řízení nelze založit proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován. Jestliže to podle obsahu spisu byl právě podporovaný účastník, který nesouhlasil s tím, aby další subjekt vystupoval jako vedlejší účastník řízení na jeho straně, pak tím, že tento nesouhlas v řízení uplatnil, vedlejší účastenství ukončil [postup podle § 93 odst. 2 věty druhé o. s. ř. je namístě, jde-li o návrh (nesouhlas) někoho jiného než toho účastníka, kterého má vedlejší účastník v řízení podporovat].
- 4) Shora popsané závěry se prosadí i ve sporech vyvolaných insolvenčním řízením (incidenčních sporech) [k bodům 1 až 4 srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2013, sen. zn. 29 ICdo 9/2013, uveřejněného pod číslem 89/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam citované judikatury].
- 5) Předpokladem přípustnosti vedlejšího účastenství v řízení je, že vedlejší účastník má právní zájem na výsledku sporu, tj. právní zájem na určitém výsledku řízení, který se projeví vítězstvím ve sporu u účastníka, k němuž přistoupil. O právní zájem jde zpravidla tehdy, jestliže rozhodnutím ve věci bude (ve svých důsledcích) dotčeno právní postavení vedlejšího účastníka (jeho práva a povinnosti vyplývající z hmotného práva). Pouhý „morální“, „majetkový“ nebo jiný „neprávní“ zájem na výsledku řízení nepostačuje (R 74/2015 a tam citovaná judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu).
- 6) Pojem právní zájem na výsledku řízení není v občanském soudním řádu blíže specifikován, neboť zákonodárce ponechává na úvaze soudu v každém konkrétním případě, jak jej vyloží a aplikuje. Současně platí, že hlavním účelem a smyslem vedlejšího účastenství je pomoc ve sporu tomu z účastníků řízení, na jehož straně vedlejší účastník vystupuje, samozřejmě za předpokladu, že vedlejší účastník má právní zájem na výsledku sporu. Jinými slovy, jde o právní zájem na vítězství toho účastníka, jehož vedlejší účastník podporuje. Institut vedlejšího účastenství tedy neslouží pouze k ochraně zájmů třetí osoby (vedlejšího účastníka), ale zároveň i k ochraně zájmů hlavního účastníka řízení, na jehož stranu vedlejší účastník řízení přistoupil (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.

prosince 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013, včetně tam citované judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu).

V poměrech projednávané věci je nutné posoudit, zda zájem přihlášeného věřitele na co nejvyšším uspokojení přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty je zájmem toliko majetkovým (jak usuzuje dovolatel), jenž nepostačuje k připuštění vedlejšího účastenství, anebo zda jde (taktéž) o zájem právní, opodstatňující připuštění vedlejšího účastenství (jak uzavřel odvolací soud).

Ústavní soud se k uvedené otázce vyjádřil ve dvou usneseních, přijatých při přezkumu rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci vydaných v řízeních vyvolaných insolvenčním řízením vedeným na majetek téhož dlužníka jako v projednávané věci.

V usnesení ze dne 7. května 2014, sp. zn. II. ÚS 229/13 (na jehož závěry poukazuje dovolatel), Ústavní soud uzavřel, že zájem insolvenčního věřitele na rozsahu (míře) uspokojení v insolvenčním řízení je toliko zájmem majetkovým, neopodstatňujícím připuštění vedlejšího účastenství věřitele.

Naopak v usnesení ze dne 7. února 2013, sp. zn. II. ÚS 363/13 (jehož závěrů se dovolává společnost B.) Ústavní soud výslovně označil závěr Vrchního soudu v Olomouci, podle kterého zájem přihlášených věřitelů na co nejvyšší míře uspokojení jejich pohledávek v insolvenčním řízení je zájmem právním, opodstatňujícím připuštění vedlejšího účastenství, za závěr „rozumný, srozumitelný, legální i legitimní a jako takový ústavně souladný“.

Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že zájem na co nejvyšším uspokojení přihlášené pohledávky z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty je především zájmem majetkovým.

Nicméně současně platí, že rozsah (míra) uspokojení přihlášené pohledávky se bezprostředně dotýká práv a povinností přihlášeného věřitele plynoucích z hmotného práva (předurčuje, v jakém rozsahu pohledávka zanikne jinak než splněním – § 311 insolvenčního zákona). Současně platí, že insolvenční věřitel není oprávněn sám podat odpůrcí žalobu (§ 239 insolvenčního zákona) a tedy (s výjimkou upravenou v § 239 odst. 2 insolvenčního zákona) ani nemůže jinak (než jako vedlejší účastník na straně insolvenčního správce) „pomoci“ tomu, aby se majetek ušlý na základě neúčinných právních úkonů „vrátil“ zpět do majetkové podstaty dlužníka (a tedy se i zvýšila míra uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty).

Z řečeného se podává, že přihlášený věřitel má jako vedlejší účastník řízení na straně žalobce – insolvenčního správce právní zájem na výsledku řízení o odpůrcí žalobě insolvenčního správce.

Ke stejnému závěru ostatně již Nejvyšší soud dospěl (v poměrech v poměrech zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání) v rozsudku ze dne 18. prosince 2014, sp. zn. 29 Cdo 244/2012.

S ohledem na uvedené závěry pak pozbývají na významu i výtky dovolatele, podle nichž mu nebylo odvolání společnosti B. doručeno zvláštním způsobem podle § 160 odst. 3 insolvenčního zákona. I kdyby bylo lze uvedenou skutečnost posoudit jako vadu řízení, je zjevné, že neměla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)